

بخش آموزش رسانه تفریحی سنتر

کلیک کنید www.tafrihicenter.ir/edu

 نمونه سوال گام به گام

 امتحان نهایی جزوه

 دانلود آزمون های آزمایشی

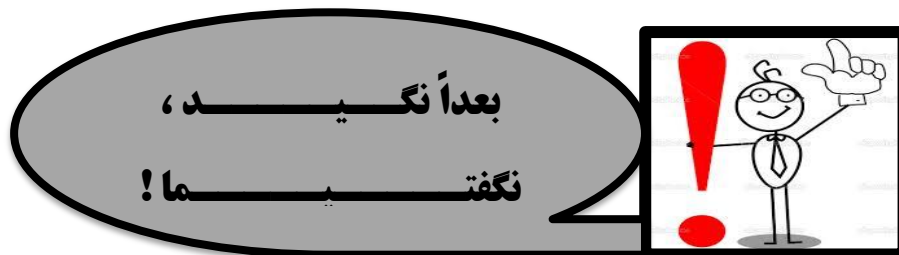
درس نامه ی درس چهاردهم : راز زندگی

دانش ادبی *****

آرایه ی تشخیص

گاهی شاعر یا نویسنده ، در شعر یا سخن خود به غیر انسان ، صفات و حالات انسانی می دهد . و یا از زبان غیر انسان سخن می گوید ؛ به این کار شاعر یا نویسنده ، « تشخیص یا جان بخشی » می گویند .

شاعران و نویسندگان ، معمولاً برای زیبا تر ساختن و ساده کردن مفاهیم و همچنین برای اثر بخشی بیش تر شعر و سخن خود در خواننده یا شنونده از آرایه ی « تشخیص » استفاده می کنند .

❖ هر گاه بعد از نشانه ی ندای « ای » غیر انسان قرار بگیرد ، آرایه ی تشخیص وجود دارد .

مانند : ای نسیم سحر آرامگه یار کجاست : « ای نسیم سحر » آرایه ی تشخیص است چون که نسیم غیر انسان است و مورد خطاب قرار گرفته ؛ یعنی با « نسیم » در حال صحبت کردن هستیم .

❖ به آرایه ی شخصیت بخشی ، آدم نمایی ، جان بخشی و تشخیص هم می گویند .

که علی بگذر و از ما مگذر

مانند : دست در دامن مولا زد ، در

در مصراع اول دسته به « در » و در مصراع دوم ، حرف زدن با حضرت علی (ع) هم به « در » نسبت داده شده است

❖ یکی از راه های پیشرفت و کسب مهارت در نویسندگی ، نوشتن از زبان اشیای بی جان است پس تمرین های مربوط که در کتاب نگارش می آید را با دقت و حوصله انجام دهید تا در نوشتن مهارت بیش تری پیدا کنید .

مناظره (گفت و گو)

مناظره : در لغت ، با یکدیگر بحث کردن همراه با دلیل برای ثابت کردن درستی نظر یا عقیده ی خود .

گاهی در ادبیات (شعر یا نوشته) ، شخصیت های انسانی یا غیر انسانی ، به صورت پرسش و پاسخ ، به بحث و گفت و گو می پردازند . به این کار : مناظره می گویند . در شعر راز زندگی غنچه و گل با هم به گفت و گو می پردازند .

در شعر و ادب فارسی مناظره های بسیار زیبایی وجود دارد که زیباترین انها را در دیوان پروین اعتصامی می بینیم

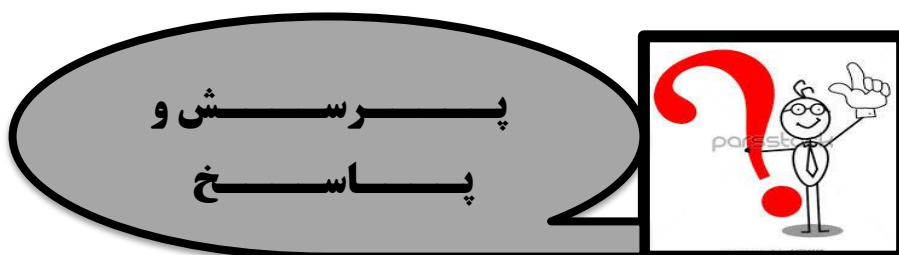
مناظره هایی با عنوان « مست و هوشیار » ، « دیوانه و زنجیر » ، « گل و خار » ، « مور و مار » ، « گرگ و سگ » ، « شاهد و شمع » ، « طوطی و شکر » و ... از زیباترین مناظره های وی می باشند .

ز ک ا ت ه ر م :

➤ در مناظره ی دو چیز یا دو کس با هم در مورد موضوعی بحث و گفت و گو می کنند تا سرانجام یکی بر

دیگری پیروز شود . مانند : شعر چنار و کدو بن از ناصر خسرو

➤ بیش تر مناظره را می توانن یک « نوع ادبی » به حساب آورد تا « آرایه ی ادبی »

۱- در بیت ها و عبارت های زیر شخصیت بخشی و مناظره را پیدا کنید .

- بگذار تا بگریم چون ابر در بهاران / کز سنگ ناله خیزد در روز وداع یاران
- ای صبح شب نشینان جانم به طاقت آمد / از بس که دیر ماندی چون شامِ روزه داران
- بگفتا گر نیابی سوی او راه ؟ / بگفت از دور شاید دید در ماه

▪ عشق او باز اندر آوردم به بند / کوشش بسیار نامد سودمند

▪ گفتم غم تو دارم ، گفتا غمت سر آید / گفتم که ماه من شو گفتا اگر بر آید

نادرست

درست

۲- پرسش های درست و نادرست را با علامت (×) مشخص کنید .

▪ در جمله ی « دقیقه ها به یکدیگر جای می سپارند » آدم نمایی وجود دارد .

▪ در مصراع « ای زبان فارسی ، ای در دریای دری » تشخیص وجود ندارد .

▪ در بیت زیر مناظره استفاده شده است :

« گفتم این جام جهان بین به تو کی داد حکیم / گفت آن روز که این گنبد مینا می کرد »

▪ در عبارت زیر از آرایه ی شخصیت بخشی ، استفاده شده است .

« هدهد گفت : چندان بی خبر هم نیستم ، مگر خبر تازه ای است ؟ »

۳- در جای خالی پرسش های زیر ، واژه های مناسب قرار دهید .

▪ در شعر زیر ، شاعر ویژگی انسانی را به نسبت داده است .

« گل یکی دوپیرهن / بیش تر ز غنچه پاره کرده است . »

▪ در مصراع بیت زیر ، آرایه ی تشخیص به کار رفته است .

« آن قصه شنیدید که در باغ یکی روز / از جور تبر ، زار بنالید سپیدار »

▪ در بیت زیر بار آرایه ی تشخیص به کار رفته است .

« رود شاخ گل در بر نیلوفر (نیلوفر) بر قصد به صد ناز ، گلنارها »

▪ نام های دیگر آرایه ی شخصیت بخشی و و است .

▪ در مصراع « شب ز اسرار علی آگاه است » صفت انسانی به نسبت داده شد .

نکته ی درک متن

به مثال های زیر توجه کنید :

الف) اگر تلاش کنی ، موفق می شوی .

ب) از راه اگر بمانی و روشن شود هوا - تکلیف شهر خاطره های تو روشن است .

حرف « اگر » وقتی که دو جمله را به هم ربط دهد ، حرف ربط است . هر کدام از حروف ربط ، معنی و مفهوم خاصی دارند . حرف ربط « اگر » معمولاً مفهوم « شرط و تردید » را بیان می کند .

تمرین

- از درس پنجم « هفت خان رستم » و این درس جملاتی که حرف ربط در آن ها به کار رفته پیدا کنید و بنویسید .

کارگاه نویسندگی

خلاصه نویسی

یکی از راه های کسب مهارت در نویسندگی ، خلاصه نویسی است . تمرین خلاصه نویسی ، دست شما را در نوشتن باز و شما را در نوشتن تواناتر می کند ؛ علاوه بر این ، خلاصه نویسی ، میزان دقت شما را برای درک مطلب ، افزایش می دهد .

گاهی مجبور می شوید ، خلاصه ی درسی را بنویسید و آن را به خاطر بسپارید . یا خلاصه ی داستانی را که خوانده اید یا فیلمی را که دیده اید ، بنویسید ؛ بنابراین باید شیوه ی خلاصه نویسی را یاد بگیرید .

برای خلاصه نویسی به شیوه ی زیر عمل می کنیم :

۱- قبل از خلاصه نویسی باید مشخص کنیم که متن یا داستان مورد نظر ، به چه اندازه باید خلاصه شود .

۲- یک بار با دقت از روی متن یا داستان می خوانیم تا مفهوم کل متن یا داستان را دریابیم .

۳- بار دیگر ، از روی متن یا درس می خوانیم و زیر قسمت های مهم آن خط می کشیم .

۴- قسمتها ی مهم را کنار هم می گذاریم و آن را به گونه ای ویرایش می کنیم تا مفهوم مورد نظر نویسنده را برساند .

۵- در پایان نوشته ی خود را با خط خوب ، پاکنویس می کنیم .

چند نکته ی مهم در مورد خلاصه نویسی :

- هر نوشته ای قابل خلاصه کردن نیست ؛ مانند : تعریف های علمی و توصیف های دقیق ، زیرا ، این ها خودشان خلاصه هستند .
- همان طور که در درس دهم فارسی پایه ی پنجم خوانده اید ، گاهی نویسنده ، برای دادن اطلاعات بیشتر به خواننده ، « فضا سازی » می کند ؛ بنابراین ، در خلاصه نویسی واژه های مترادف ، آرایه های ادبی ، ضرب المثل ها ، حکایت ها ، مضاف الیه ها و صفت ها که برای فضا سازی و توضیح بیشتر مطلب آمده اند ، حذف می شوند .
- پس در خلاصه نویسی باید مطالب عمده و اصلی متن را ذکر کنیم و از نوشتن جزئیات چشم پوشیم .

تمرین

- خلاصه ی حکایت « عمر گران مایه » را در دوبند بنویسید .

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

تاریخ ادبیات

قیصر امین پور در سال ۱۳۳۸ ه. ش در شهر گتوند در شمال خوزستان به دنیا آمد. از شاعران برجسته ی انقلاب اسلامی بود. مجموعه شعرهای « به قول پرستو - کوچه آفتاب - تنفس صبح و آینه های ناگهان » از آثار اوست. او در سال ۱۳۶۸ موفق به کسب جایزه ی نیما یوشیج موسوم به « مرغ آمین بلورین » شد. وی در سال ۱۳۸۶ در گذشت و آرامگاهش در زادگاهش قرار دارد.

تاریخ ادبیات

مرزبان نامه : کتابی است شامل داستان ها و حکایت هایی به زبان حیوانات با محتوایی پند آموز که مرزبان بن رستم شروین پَرم از شاهان طبرستان آن را در اواخر قرن چهارم به زبان مازندرانی کهن (طبری) تألیف کرده است و سعدالدین وراوینی آن را در قرن ششم به زبان دری باز گردانید .

مهدی آذر یزدی : در سال ۱۳۰۱ ه. ش در خرمشاه واقع در حومه ی شهر یزد متولد شد . از سال ۱۳۳۶ با توجه به زمینه و مطالعات وسیع قبلی اش شروع به نوشتن داستان های گوناگون برای کودکان نمود . او با انتخاب سبک ویژه ای در تهیه و نگارش داستان هایش به صورت یکی از نویسندگان ورزیده و مطلع داستان های کودکان در ادبیات معاصر ایران در آمده است .

پنج کتاب در مجموعه ی « قصه ها ی خوب برای بچه های خوب » و پنج کتاب کوچک تر در مجموعه ی « قصه های تازه از کتاب های کهن » انتشار داد و حکایت منظومی به نام « شعر قند و عسل » یکی از مجموعه داستانهای او برنده ی جایزه ی یونسکو در ایران و دیگری برنده ی کتاب برگزیده ی سال از طرف شورای کتاب کودک گردیده است .

متن بخوان و بیندیش « پیاده و سوار » بر گرفته از کتاب « قصه های برگزیده از مرزبان نامه » بازنویسی مهدی آذر یزدی است .

تمرین

۱. آثار قیصر امین پور را نام ببرید .
۲. کدام یک از شاعران موفق به کسب جایزه ی مرغ آمین بلورین شد ؟

۳. موضوع کتاب مرزبان نامه چیست و مؤلف آن کیست ؟

۴. چه کسی مرزبان نامه را به زبان دری باز گردانید ؟

۵. آثار مهدی آذر یزدی را نام ببرید .

۶. با توجه به داستان « پیاده و سوار » جدول زیر را کامل کنید .

۱. شخصیت ها	
۲. مکان یا فضای داستان	
۳. زمان رویداد داستان	
۴. پیام داستان	
۵. نام کتابی که داستان از آن نقل شده است .	

نکته ی املائی

* کلمه های زیر را با صدای بلند بخوان و به شیوه ی خوانداری و نوشتاری آنها توجه کن .

(دنبال - انبار - انبر - زنبور - جنبش - شنبه و ...)

این دسته از کلمه ها در زبان فارسی « گفتاری » به گونه ای ویژه تلفظ می شوند که با شیوه ی « نوشتاری و خوانداری » آنها در کتاب فارسی تفاوت کلی دارند . بنابراین هنگام خواندن و تلفظ آنها در متن درس ها و نوشتن آنها هنگام املا باید دقت لازم را بکنیم تا به صورت « گفتاری » این گونه کلمه ها را نخوانیم و ننویسیم .

** بعضی از واژه ها هستند که در اصطلاح ادبی به آنها هم آوا می گویند این واژگان شکل گفتاری یکسان ولی شکر نوشتاری متفاوت دارند . در فارسی پایه ی چهارم یاد گرفتید که از راه معنی این واژه ها در جمله می توان ، املائی آنها را تشخیص داد .

تمرین

۱- با توجه به معنی و مفهوم ، املاي درست کلمات را از داخل کمانک انتخاب کنید .

- زندگي شکفتن است ، با (زبانه ی سبز - زبان سبز) ، (راض - راز) گفتن است
- (قنچه - غنچه) با دل گرفته گفت ...
- کمک کردن به همنوع ف کار پسندیده ای است و (صواب - ثواب) دارد .

۲- در جدول زیر چهار کلمه بنویسید که یکسان تلفظ می شوند ولی معنا و املاي متفاوت دارند .

واژه	معنی واژه	واژه	معنی واژه

آیا می دانستید:

*** روش پیدا کردن کتاب در کتاب خانه ***

برای پیدا کردن یک کتاب در کتاب خانه می توان از سه روش آن را پیدا یا جست و جو کرد ، که هر سه روش به این صورت می باشد :

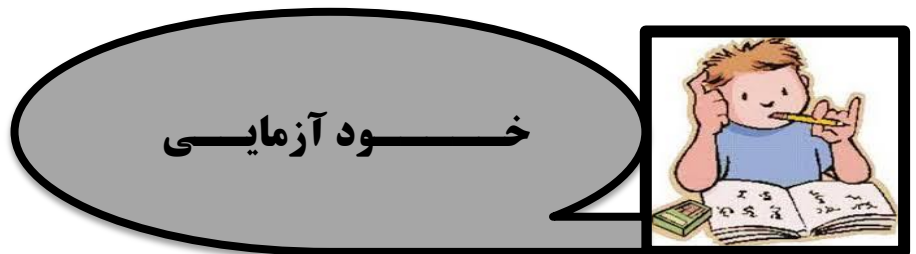
۱. در این روش با توجه به دانستن اسم کتاب ، به جست و جوی آن می پردازیم . که البته در « فهرست عناوین » نام کتاب را می توان پیدانمود .

۲. اگر اسم کتاب به طور دقیق برای ما معلوم نبود ، می توانیم با استفاده از ن فهرست پدید آورندگان « کتاب مورد نظر را پیدا کنیم .

۳. در این قسمت اگر هم نام کتاب و هم نام نویسنده برای ما معلوم نباشد و تنها به دنبال موضوع یا مطلب خاصی باشیم ، می توانیم از « فهرست موضوعی » استفاده کنیم .

خود سنجی	خ خ	خ	ق ق	ن ت
در پیدا کردن آرایه ی تشخیص مهارت پیدا کردم				
مناظره در نثر یا شعر را تشخیص می دهم				
خلاصه نویسی را به طور کامل یاد گرفتم .				
با روش پیدا کردن کتاب در کتاب خانه آشنا شدم .				

والدین سنجی	خ خ	خ	ق ق	ن ت
فرزندم در خلاصه نویسی مهارت خوبی پیدا کرده است .				
آرایه ی تشخیص و مناظره را در نثر و نظم تشخیص می دهد .				

۱- در عبارت « یکی را خاطر تیزتر باشد و در کارها زودتر تواند دید و یکی کند مهم باشد » کلمه هایی که زیر آنها خط کشیده شده چه رابطه ای با هم دارند ؟

(۱) مترادف (۲) متضاد (۳) متشابه (۴) هم خانواده

۲- متن زیر دارای چند جمله است ؟

« حکیمی را پرسیدند دوست بهتر است یا برادر ؟ گفت : برادر نیز ، دوست به »

(۱) سه (۲) چهار (۳) پنج (۴) شش

۳- در عبارت زیر ، چند غلط املایی وجود دارد ؟

« بدان ، ای پسر که مردمان تا زنده اند از دوستان ناگزیرند که مرد اگر بی برادر باشد به که بی دوست ، با دوستان نیکویی و سازگاری کن . »

(۱) سه (۲) دو (۳) چهار (۴) یک

۴- در جمله زیر ، کدام عنصر ادبی وجود دارد ؟

« چون دوست نو گیری ، پشت بر دوستان کهن مکن . »

(۱) تشبیه (۲) تضاد (۳) شخصیت بخشی (۴) مبالغه

۵- در کدام نوع نویسندگی ، به متن یادداشت های روزانه می پردازیم ؟

۶- مخالف کلمه های زیر به ترتیب در کدام گزینه آمده است ؟

« خاطر تیز - فضیلت - ضعیف رأی - مشفق)

(۱) خاطر جمع - فاضل - سست رأی - شفیق (۲) کند فهم - رذیلت - قوی رأی - سنگ دل

(۳) نازک دل - بی دقتی - مستضعف - دوستی (۴) تیز کردن خاطر - بی فضل - بی دقتی - شفیق بودن

۷- کدام بازنویسی را برای جمله ی زیر می پسندی ؟

« تدبیر ده تند چون زور ده مرده باشد »

(۱) فکر و مشورتی که ده نفر با هم انجام دهند مانند این است که زور و قدرت ده نفر را یک جا جمع کرده باشند

(۲) زور ده مرد به اندازه ی فکر ده مرد است .

(۳) زور ده فکر بیشتر از زور یک نفر است .

(۴) یک نفر می تواند به اندازه ی ده نفر زور داشته باشد .

۸- این کتاب ها به ترتیب از آثار کدام نویسندگان بزرگ است ؟

« سیاست نامه - قابوس نامه - کیمیای سعادت - شاهنامه »

(۱) خواجه نظام الملک - محمد غزالی - فردوسی - عنصر المعالی

(۲) خواجه نظام الملک - عنصر المعالی - محمد غزالی - فردوسی

(۳) عنصر المعالی - محمد غزالی - خواجه نظام الملک - فردوسی

(۴) محمد غزالی - خواجه نظام الملک - عنصر المعالی - فردوسی

۹- خدای تعالی آیه ی « و شاور هم فی الأمر » را خطاب به چه کسی فرمودند ؟

(۱) پیامبر (۲) امامان (۳) همکاران مرد دانا (۴) انسان های دانا

۱۰- بیت « کسی که توانا شد و تند رست / خرد را به مغزش است » با کدام کلمه کامل شود ؟

(۱) به کوشندگی (۲) شور سرزندگی (۳) به ورزندگی (۴) فروزندگی

۱۱- در کدام گزینه آرایه ی تشخیص وجود ندارد ؟

(۱) شب ز اسرار علی آگاه است . (۲) دل شب ، محرم سرالله است .

(۳) فجر تا سینه ی آفاق شکافت . (۴) می برد شام یتیمان عرب

۱۲- نقش دستوری واژه های مشخص شده ی زیر ، به ترتیب کدام است ؟

« ناشناسی که به تارکی شب / می برد شام یتیمان عرب »

(۱) مفعول - مضاف الیه (۲) مفعول - مفعول (۳) نهاد - مضاف الیه (۴) مضاف الیه - نهاد

۱۳- جمع کلمات زیر به ترتیب در کدام گزینه آمده است ؟

« نوع - فایده - بیگانه - حس »

- (۱) نوعان - فایده ها - بیگانگان - احساس
(۲) نوع ها - فایده ها - بیگانه ها - احساس
(۳) انواع - فواید - بیگانگان - حواس
(۴) نوع ها - فایده ها - بیگانگان - حساس

۱۴- در بیت « ای شکم خیره به نانی بساز / تا نکنی پشت به خدمت دو تا » منظور از « شکم خیره » چیست ؟

- (۱) انسان فقیر (۲) انسان گرسنه (۳) انسان حریص (۴) انسان جاهل

۱۵- در متن زیر ، از کدام مهارت نویسندگی ، استفاده شده است ؟

« دو برادر ، یکی خدمت سلطان کردی و دیگری به زور بازو نان خوردی . »

- (۱) توصیف (۲) مقایسه (۳) گزارش (۴) شرح حال

۱۶- در کدام گزینه ، کلمه ی مشخص شده ، فعل امر نیست ؟

- (۱) دوستان کهن را برجای همی دار
(۲) برو کار می کن ، مگو چیست کار ؟
(۳) دو چندان که می گویی ، می شنو
(۴) تا توانی می گریز از یار بد

۱۷- کتاب سیاست نامه ، نوشته ی و از جمله آثار فارسی است .

- (۱) خواجه نصیرالدین توسی - قرن ۶
(۲) ابوالفضل بیهقی - قرن ۵
(۳) خواجه نظام الملک - قرن ۵
(۴) ابوالحسن جامی - قرن ۶

۱۸- در کدام گزینه آرایه ی ادبی با بقیه تفاوت دارد ؟

- (۱) دست در دامن مولا زد در / که علی بگذر و از ما نگذر
(۲) شال می بست و ندایی مبهم / که کمر بند شهادت محکم
(۳) آن دم صبح قیامت تأثیر / حلقه ی در شد از او دامن گیر
(۴) شب شنفته است مناجات علی / ج.شش چشمه ی عشق ازلی

۱۹- در کدام گزینه « مناظره » وجود دارد ؟

- (۱) گفت و گوی غنچه و گل از درون باغچه / باز هم به گوش می رسد
(۲) غنچه با دل گرفته گفت : زندگی / لب ز خنده بستن است
(۳) گفتم : « غم تو دارم » گفتا : « غمت سر آید » / گفتم : « که ماه من شو » گفتا : « اگر بر آید »
(۴) گل به خنده گفت : / « زندگی شکفتن است باز زبان سبز ، راز گفتن است . »

۲۰- کدام ترکیب « مضاف و مضاف الیه » است ؟

- (۱) مذلت خدمت (۲) آهن تفته (۳) شکم خیره (۴) کمر زرین

۲۱- نوع فعل های مشخص شده در کدام گزینه با بقیه تفاوت دارد ؟

- (۱) من همی ترسم ز غرقاب ای رفیق (۲) همی گویم و گفته ام بارها

۳) همی بینم از دور گردون شگفت

۴) همی گوی با ما به لطف و ادب

۲۲- در بیت « برخیز و مخور غم جهان گذران / بنشین و دمی به شادمان گذران » چند فعل امر به کار رفته است؟

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

۲۳- به بحث و مجادله ی شخصیت های انسانی و غیر انسانی ، می گویند

۱) تشخیص ۲) کنایه ۳) مناظره ۴) ضرب المثل

۲۴- کدام ترکیب از نظر آرایه ادبی با بقیه فرق دارد ؟

۱) دست روزگار ۲) چشم خرد ۳) فریاد صبح ۴) دست ادب